

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในการนำเสนอการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและวิธีดำเนินการวิจัย โดยแยกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Resecarch) ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ (Survey Quantitative Research) โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างประชากร (Sampling Population) และการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม (Field work) โดยมีการสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มุ่งศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ระเบียบ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย
๓. กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลข้อมูล ตามลำดับ
๙. สรุปและรายงานผล องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญใน ๔ กลุ่ม คือ

๑) กลุ่มพระสังฆาธิการ

๑. พระเทพรัตนนagr (นพปฎล กตสโร) ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าสำนักศาสนศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดพนัญเชิงวรวิหาร (พระอารามหลวง) หมู่ที่ ๒ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส, ป.ธ.๕) ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ รองเจ้าสำนักศาสนศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดบรมวงศัศรวรารามวรวิหาร (พระอารามหลวง) ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. พระครูอรุณวรารักษ์ (สมพร นนทโก) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอมหาราช เจ้าสำนักศาสนศึกษาอำเภอมหาราช วัดแจ้ง ตำบลพิตเพียน อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. พระมหาเวชยันต์ เวชชนโต (ป.ธ.๘) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอสนา เจ้าสำนักศาสนศึกษาอำเภอสนา วัดเจ้าเจ็ดนอก ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕. พระครูปัญญาวชิรคุณ (ฉลอง ปญญาวชิโร) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอภาชี เจ้าสำนักศาสนศึกษาอำเภอภาชี วัดผดุงธรรม ตำบลระโสม อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖. พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินธมโม) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าสำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีกก ตำบลสีกก อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒) กลุ่มพระภิกษุ สามเณร

๑. พระมหาขจรศักดิ์ จันทสโร ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลหนองน้ำส้ม เจ้าอาวาสวัดหนองน้ำส้ม ตำบลบางหนองน้ำส้ม อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. พระครูโสภณสันติคุณ (วิชาญ อุปสนโต) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลดอนหญ้านาง เจ้าอาวาสวัดหัวคั้ง หมู่ที่ ๘ ตำบลไผ่ล้อม อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. พระครูวิจิตรธรรมานุรักษ์ (สมจิตร์ ยสปาโล) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลปลายกลัด เจ้าอาวาสวัดบางซ้ายนอก ตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. พระครูอุดมปิยธรรม (เกรียงศักดิ์ ปิยธมโม) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลอมฤต เจ้าอาวาสวัดหน้าโคก หมู่ที่ ๕ ตำบลหน้าโคก อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕. พระปลัด สนชัย ภูมิปาโล ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโคกม่วง (เจ้าสำนักศาสนศึกษาศูนย์พระปริยัติธรรมประจำอำเภอภาชี) วัดโคกม่วง หมู่ที่ ๑ ตำบลโคกม่วง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖. พระใบฎีกา เริงชัย เขมจาโร ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโคกกรวด หมู่ที่ ๑๐ ตำบลโคกม่วง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓) กลุ่มครูผู้สอนและนักเรียน

๑. นางสาวคณินจิ รอดเสวก ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนรอตเสวกวิทยา (ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอภาชี) หมู่ที่ ๕ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. นายสามารถ กองโชค ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาค หมู่ที่ ๗ ตำบลบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. นางสาวรัตนาวดี ดิ้นสวัสดิ์ ตำแหน่ง ครูโรงเรียนรอตเสวกวิทยา (ผู้ประสานงานครูพระสอนศีลธรรมฯ/นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท) หมู่ที่ ๕ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. นายมนัส ทัพไทย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษฎร์บำเพ็ญ (กริ่ง-สง่าอุปถัมภ์) หมู่ที่ ๒ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕. นายณสาร ศุภพันธ์ ตำแหน่ง ครูโรงเรียนวัดอุทัย (ผู้ประสานงานครูพระสอนศีลธรรมฯ/นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท) ที่อยู่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖. นางสาวภัทรมล จิตมะโน ตำแหน่ง ครูโรงเรียนรอตเสวกวิทยา (ผู้ประสานงานครูพระสอนศีลธรรมฯ/นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท) หมู่ที่ ๕ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๗. เด็กหญิงนิภาพร บุญทะศักดิ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนรอตเสวกวิทยา (นักเรียนธรรมศึกษาชั้นเอก) หมู่ที่ ๕ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔) กลุ่มองค์กรและประชาชน

๑. นายธัญเทพ หมื่นยุทธ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. นางสาวอัจฉรา อ่อนจันทร์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. นายสุรกิจ สุวรรณแกม ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนหญ้านาง หมู่ที่ ๖ ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. นายทศพล วงษ์เนตร์ ตำแหน่ง ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ที่อยู่บ้านหมู่ที่ ๕ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕. เกสัชกรหญิงนิธิกาญจน์ ชันติวรพงศ์ ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายเภสัชกรรม โรงพยาบาลภาชี กลุ่มงานเภสัชกรรมโรงพยาบาลภาชี หมู่ที่ ๒ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖. นายพรเทพ พัตวิสัย ตำแหน่ง ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอภาชี, ไวยาวัจกรวัด หมู่ที่ ๗ ตำบลภาชี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๕ รูป/คน

๓.๒.๒ การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไว้ ๔ กลุ่มด้วยกัน คือ ๑) กลุ่มพระสังฆาธิการ ๒) กลุ่มพระภิกษุ สามเณร ๓) กลุ่มครูผู้สอนและนักเรียน และ ๔) กลุ่มองค์กรและประชาชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive or Accidental) เพื่อให้ได้ประชากรตัวอย่างตามต้องการในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้บริหารงานในสำนักศาสนศึกษาที่อยู่ในวัดโดยตรง จำนวน ๕๕๐ รูป

๒) กลุ่มพระภิกษุ สามเณร ได้แก่ พระภิกษุสามเณรเป็นครูผู้สอนในสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับพระภิกษุสามเณรเป็นครูผู้สอน ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive or Accidental) เพื่อให้ได้ประชากรตัวอย่างตามต้องการ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ พระภิกษุสามเณรเป็นครูผู้สอนซึ่งมีความใกล้ชิดกับพระสังฆาธิการ และเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง จำนวน ๑,๑๐๐ รูป

๓) กลุ่มครูผู้สอนและนักเรียน ได้แก่ ครูผู้สอน นักเรียนและศิษย์วัด ที่ศึกษาอยู่ภายในสำนักศาสนศึกษาของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักเรียน และศิษย์วัด ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive or Accidental) เพื่อให้ได้ประชากรตัวอย่างตามต้องการ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนและศิษย์วัด ที่อาศัยอยู่ภายในสำนักศาสนศึกษาวัด จำนวน ๑,๑๐๐ คน

๔) กลุ่มองค์กรและประชาชน ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสำนักศาสนศึกษาวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับประชาชน ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive or Accidental) เพื่อให้ได้ประชากรตัวอย่างตามต้องการ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ประชาชนที่เกี่ยวข้องอยู่ในสำนักศาสนศึกษาวัด จำนวน ๑,๗๕๐ คน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่ศึกษาทั้ง ๔ กลุ่ม สามารถจำแนกสรุปรวมทั้งสิ้น จำนวน ๔,๕๐๐ รูป/คน

๓.๒.๓ กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling) จากพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณร ครูผู้สอนและนักเรียน องค์กรและประชาชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดการสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามขั้นตอนดังนี้

๑) ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการนำไปกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ยามาเน่ (Taro Yamane)^๑ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ

n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (เท่ากับ .05)

แทนค่า

$$n = \frac{4,500}{1+4,500(.05)^2}$$

$$= 367 \text{ คน}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน ๓๖๗ คน

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้ง ๔ กลุ่ม สามารถนำมาจำแนกได้ ตามตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (รูป/คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑) กลุ่มพระสงฆ์สามเณร ได้แก่ พระสงฆ์สามเณรเป็นผู้บริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๕๕๐	๔๕
๒) กลุ่มพระภิกษุ สามเณร ได้แก่ พระภิกษุสามเณรเป็นครูผู้สอนในสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑,๑๐๐	๙๐
๓) กลุ่มครูผู้สอนและนักเรียน ได้แก่ ครูผู้สอนและนักเรียน ที่ศึกษาอยู่ในสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑,๑๐๐	๙๐
๔) กลุ่มองค์กรและประชาชน ได้แก่ ภาควงศ์กรและประชาชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดการสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑,๗๕๐	๑๔๒
รวมทั้งสิ้น	๔,๕๐๐	๓๖๗

^๑Taro Yamane อ้างถึงใน สุรพล สุยะพรหม ผศ.ดร., สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, ระเบียบวิธีวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓) หน้า ๑๐๔ - ๑๐๕.

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือการวิจัยไว้ ๒ แบบ คือ

- ๑) เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ
- ๒) เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

๑) **แบบสัมภาษณ์ (Interview)** เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-Dept Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒) **การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)** เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการการศาสนาศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนี้ด้วยรูปแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จะเป็นไปในลักษณะของการประชุมกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลตรงตามที่กำหนดไว้ หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งเกิดจากการสนทนา โดยมีประเด็นปัญหาที่เจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ กลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มครูผู้สอน กลุ่มนักเรียนและศิษย์วัด และกลุ่มประชาชน จำนวนทั้งสิ้น ๔ รูป/คน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่กล่าวมาได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จึงเป็นไปในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๓) **การสร้างเครื่องมือการวิจัย** ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการการศาสนาศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วนำมาร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑.๑ ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการการศาสนาศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเอกสาร และผลการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๑.๒ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๑.๓ กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๑.๔ การสร้างเครื่องมือ

๑.๕ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๑.๖ นำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากร ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัย เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๑.๗ ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ

๑.๘ จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของรูปแบบการพัฒนากิจการการศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษาสามัญ ระดับการศึกษาทางธรรม ประสบการณ์ ตำแหน่ง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ ครูผู้สอน นักเรียนและศิษย์วัด และประชาชน ที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่จัดการศึกษา ๒) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ๓) ด้านครูผู้สอน ๔) ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน ๕) ด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่จัดการศึกษา	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๒. ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๓. ด้านครูผู้สอน	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๔. ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๕. ด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอน	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง การจัดการ	อยู่ในระดับมากที่สุด
๔ หมายถึง การจัดการ	อยู่ในระดับมาก
๓ หมายถึง การจัดการ	อยู่ในระดับปานกลาง
๒ หมายถึง การจัดการ	อยู่ในระดับน้อย
๑ หมายถึง การจัดการ	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยัติเกณฑ์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการ **มากที่สุด**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการ **มาก**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการ **ปานกลาง**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการ **น้อย**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา
 ธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open
 Ended Question)

๓) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ
 เครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอ
 ประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้ว
 นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้าง
 ของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดย
 หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-objective Congruence :
 IOC)^๓ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

^๒ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :
 ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

๓. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน ๕ ท่าน
พระครูสังวรวิมล เกียรติกิตติ กิตติปัญญา, ดร.

	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.โกนิฐ ศรีทอง	อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์, หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุดาราม) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๔. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป/คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .๘๔๘

๕. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

^๔Lee J. Cronbach, *Essentials of psychological testing*, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p.67.

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ งานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

๑) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

(๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับ มหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาระบบการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความ งานวิจัยในวารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ แล้ว ทำให้เห็นกรอบแนวคิด ประเด็นปัญหาของการวิจัย จากเอกสารที่ได้มีการทบทวนก่อนหน้านี้ หลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยให้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview Guide) แยกระหว่างกลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ จำนวนอย่างน้อย ๕ ท่าน เช่น ด้านรัฐศาสตร์ ด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรวิทยาสบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการระดับสูงเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการระดับสูงโดยกำหนดวันที่จะไปขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

(๕) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๒) การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) **ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการศาสนาศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) **ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งสิ้น ๙ รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการตามระเบียบวิธี ดังต่อไปนี้

(๑) การนัดหมายวันเวลาจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยจะทำการนัดหมายวันเวลาที่จะจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มดังกล่าว

(๒) หลังจากตกลงดังที่นัดหมายแล้ว คณะผู้วิจัยจะเดินทางไปยังพื้นที่กลุ่มเป้าหมายก่อนอย่างน้อย ๑ วัน ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม

(๓) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยที่คณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการของกิจกรรม

(๔) ขณะสนทนากลุ่ม มีการบันทึกการดำเนินกิจกรรมด้วยเครื่องบันทึก (Recorder) และภาพ (Camera)

(๕) สรุปผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓.๔.๒ งานวิจัยเชิงปริมาณ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ จำนวนอย่างน้อย ๕ ท่าน เช่น ด้านรัฐศาสตร์ ด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น ในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรวิทยาสบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการระดับสูง และเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง

(๕) นำมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน ของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพคือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้^๕

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูลแหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ ๑) แหล่งเวลา ถ้าเวลาต่างกัน ข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ๒) แหล่งสถานที่ ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ๓). แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมอยู่อีกหรือไม่

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยลงไปเก็บแต่ละครั้งจะแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนาม ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคนขึ้น

^๕Denzin, N. *Sociology : Methodology; Research*, (1970), pp. 218 - 230.

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือการตรวจสอบว่า ถ้าใช้แนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

(๔) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกัน นั่นก็คือการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยนั่นเอง

(๕) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณสามารถดำเนินการดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๓๖๗ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสทั้งหลายลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ โดยมีช่วงค่าเฉลี่ยและการแปลความหมาย ดังนี้^๖

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	หมายถึง
๔.๕๐-๕.๐๐	มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการอยู่ในระดับ มากที่สุด
๓.๕๐-๔.๔๙	มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการอยู่ในระดับ มาก
๒.๕๐-๓.๔๙	มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการอยู่ในระดับ ปานกลาง
๑.๕๐-๒.๔๙	มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการอยู่ในระดับ น้อย
๑.๐๐-๑.๔๙	มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

^๖ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

๒) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูลดังนี้^๗

(๑) ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณร ครูผู้สอนและนักเรียน องค์กรและประชาชน ที่มีต่อรูปแบบการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

(๓) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

(๔) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า

มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า

มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษามาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า

มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า

มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า

มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาน้อยที่สุด

๓) การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลของการวิจัย เป็นการแปลความหมายของข้อมูลและรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องแปลความหมายจากหลักฐานเอกสารและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ค้นหาคำตอบอย่างมีขั้นตอน พร้อมทั้งเสนอผลที่ได้จากการวิจัยมาบูรณาการเป็น “องค์ความรู้ใหม่” และจัดทำรูปแบบเป็นรายงานผลการวิจัย โดยเป็นความเรียง แบบตาราง โครงสร้าง แผนภาพ แผนภูมิ การบรรยาย การสรุปเอกสาร และภาพประกอบที่สำคัญอื่นๆ

^๗ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, การใช้สถิติในการวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล, (กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้า พรินติ้ง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕๔.